

A. 3323.

Õulakad kumbed



Wiisakad kombed.

Sühiteseb wiisakuse-määrused.

„Armas Juhhan,“ ütles Wälgu herra ühel päewal, poja seltsis jalutama minnes, „mina olen sinuga rahul, sina oled neid wiisakuse määrusi, mis ma sulle hiljuti õpetasin, tähele pannud ja oled püüdnud, nende järele seltskonnas liituda ja olla. See on sinu poolt tubli tegu, mu poeg, ja meeldib mulle. Et sa ka edaspidi wiisakas olla püüaksid, siis olen sulle ühe ilusa pildiraamatu ostnud, mille seest sa kõiksuguseid loomade, lindude jre. piltisid inestada wõid.“

Juhhan hakkas wäljusti hõiskama.

„Sa hää, armas isakene!“ hüüdis ta ja targas rõõmu pärast. „Milla! saan ma selle raamatu kätte?“

„Niipea kui koju jõuame, mu laps,“ naeratas Wälgu herra, „aga mul on sulle selle juures weel üks tingimene ette panna.“

„Mimelt, armas isa?“

„Ma tahan sulle täna seletada, kuda inimene uulitsal, koolis, kirikus ja üleüldse awalisus elus olema ja ennaft ülewal pidama peal,

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

35655

ja loodan, et sa ka neid manitsusi meeles peid ja täidad, nagu sa minu endiseid manitsi oled täitnud."

"Muidugi, seda ma teen, armas isa."

"Seda ma sinu poolt just lootongi, armas Juhani, sest sina oled wiis pois ja saad oma wanematele wististi ka edaspidi alati ainult rõõmu tegema."

"Seda ma tahan teha."

"Nii on õige, mu armas laps. Wanematele ei tee üksigi asi nii suurt südamewalu, kui see, et neile üteldakse: "Teie lapsed on halvasti kaswatatud — nad ei tea, mis nad tegema ja kuida nad olema peawad." Kas tead ka, miks ma ära keelajin, et sa naabri Hansuga läbi ei tohi käia?"

"Ei."

"Waata, tema isa on raskesti haigeks jäänud. Selle asemel, et ema aidata, nagu see hää lapse kohus on, ja tema muret wähen-dada katsuda, longib ta uulitsatel ringi ja teeb kõiksugust wallatust ja üleannetust. See awaldab aga toorest ja harimata m elst ja laheb aimata, et tema süda hoolimata ja armastuseta on. Wiisakas laps on teistsugune."

"Hans ei ole aga sugugi tige pois, armas isa, seda wõid sa uskuda."

"See wõib olla, Juhani, igas noores

hinges ei ole häädufeidu weel mitte äraläm-
matatud, waid see on ainult ebawooruste ja
wallatuste umbrohu alla jäänud. Nii on wist
ka Hansuga lugu. Et ta aga oma isa haigu-
sest ei hooli, see näitab, et ta süda üsna hää
mitte ei ole, aga ka seda, et ta wiisakust ei
tunne. Sel põhjusel keelasin ma sinule ka ära,
tema seltsi minna, sest — paha seltskond rikub
häid elukombeid."

"Ta on minu käest ju mitu korda küsinud,
miks ma enam tema juurde ei lähe."

"Jää temast kaugemale ja pea meeles, Suhan,
hästi kaswatatud poisid peab enmast, mitte
ainult seltskonnas, waid ka uulitsal hästi
ülles. Tuleb sulle õpetaja, kooliõpetaja wõi
mõni muu wastu, seda ja tunned, siis wõta
kübar päält ja tereta teda lahkesti, sest noorte
inimeste esimene kohus on wanemaid inimesi
auustada, nagu ka kaks wana sõna ütlesid:
"Aupaklikku olekut pole weel keegi kahtsenud",
ja "Kübarat käes hoides wõib terwest maast
läbi rännata!" Kõige päält pead sa siis
uulitsal hästi wiisakas olla püüdma!"

"Kas ma siis enam mängida ja jooksta ei
tohi?"

"Ei, mu laps," naeratas Wälgu herra, "seda
ei taha ma sellega mitte ütelda. Sinust ei

pea mitte tasane päänorutaja saama. Minul ei ole midagi selle vastu, kui ja õige rõõmus oled, sest lapse eesõigus on alati rõõmsalt ja muretumalt tulevikusse waadata. Mängi nagu jiiamaale, ma ei pahanda ka siis weel mitte, kui ja mõnest üleannetuist lapselikust teost osa võtad. Aga pea meeles, et ma üleannetuse all mitte paha wallatuist ei mõista. Ma silmitsefin hiljuti Hanssu, kuida ta üht waest wäntoreli mängijat kuuest rebis. Waata, armas Suhan, üht abita, waest inimest niimoadi piinata ja narrida, see pole sugugi ilus.

Niisama awaldab ka see paha kaswatuse tagajärge, kui keegi teiste aiast puuwilja warastab wõi muud paha tegu teeb. Meie üleaedsete warandus peab meile piha olema. Waras on põlgamise wäärt inimene. Vääle selle hoiu, et ja afnaid jisse ei löö, majasid ei määri, wõõraste uste taga kella ei tõmba jne."

"Seda ei ole ma weel ial teinud, armas isa."

"Ma tean seda, Suhan, ja tähendan seda ainult sellepärast, et see sulle jälle meelde tuleks. Niisuguste kelmuste eest peab lapsi õige jägedasti hoiatama!

Wanemaid inimesti peab alati auustama. Kui keegi uulitsal sinult midagi küsib, olgugi ta waene ja kehvalt riides, siis kosta temale

föbralikult ja alandlikult. Hoia ka selle eest, et sa alati esimehesse ritta ei siipu. „Uhus ajab upakile, ahnus käima kápakile,“ ütleb wanasõna.

Mandlik meel on, mis hästikaswatatud lapsele kõige paremini kõlbab. Kõige päält aga pead ja alati tõtt rääkima. Wale eest hoia ennaft kui tule eest, sest waletamine kaotab kõik lugupidamise ja meeleauususe. Pea meeles mis laulik ütleb:

Tõde pääle ehita
Oma elumaja ja;
Tõde olgu elu alus
Nikkas majas, kehwas talus.
Minult tubli tõetiib
Háda sinuist eemal' wiib.
Kui sa põlgad paha walet,
Náitab elu hella palet,
Alga wana walega
Kokku langed korraga.

„Eks see ole ilufasti öeldud?“

„Wõga ilufasti, armas isa.“

„Pea kõik oma eluaeg meeles, Suhan, et waletaja niisama põlgamise wáart on, kui waras.“

„On kõik need jahilood, mis Roberti-onu ráágib, õiged?“ küsis Suhan.

Wálgu herra hakkas waljusti naerma.

"Ei, mu laps," ütles ta, "aga see on hää, et ja minule jeda meelde tuletašid. Waata, tigidat ja fagedasti ka auutumat waletajat, kes wahetewahel kõiksuguseid juukseid püsti ajawaid, enamasti ebatõelisi ja luuletatud lugušid laiali laotab, et oma kaasinimeši selle läbi alatumalt põlgtuše alla jaata, ei wõi mitte niisuguse ilmsüüta inimesega, nagu Roberti-omu, wõrrelda, kellele see, nagu kõigile jahimeestele, lõbu teeb, uskumata jahilugusi jutustada.

"Nüüd jõuame kooli juurde, Zuhan."

"Sääl olen ma ennast alati hästi üles pidanud, isa."

"Seda nägin ma oma suureks rõõmuks minu koolitunnistustest. Sellegi pärast ei tee see sulle kahju, kui ja ka selles asjas minu arwamišt kuuled.

Kool, mu laps, on koht, kus wanemate kaswatušt täiendatakse, ja kõik koolilapsed peawad tingimata oma kooliõpetajate sõna kuulma. — Kui kooliõpetaja klassi astub, peawad kõik lapsed üles tõusma ja teda teretama. Kõrwališi asju ei tohi tunni ajal ette wõtta, waid iga koolilaps peab hoolega tähele panema ja kuulama, mis kooliõpetaja jutustab wõi käsib. Keda kästakse, see teeb kõhe, mis kästi. Wastab ta kooliõpetajale, siis tõuseb ta ise püsti.

Üksigi koolilaps ei tohi oma kooliõpetajat mõne kehalku wea wõi mõne muu iseäralduse pärast pilgata; tema ei tohi temale mitte järele ahwida ega teda oma kaasõpilaste keskel naeruwääriliseks teha katsuda. Mäti peab ta silma ees pidama, et kooliõpetaja see on, kelle wastu ta pääle wanemate kõige enam tänu wõlgneb. Koolis pandakse pärastise elu jaoks alus. Ma loodan, Zuhan, et sa oma kooliõpetaja wastu ial ei ole etjinnud?"

"Ei, armas isa, ei!"

"See on häa. Ole ka edaspidi niisugune ja pea meeles, et just kooliõpetajal üks kõige raskestest ametitest pidada on."

"Tahib Annafene oma kooliõpetajat naerda?"

"Muidugi mitte," wastas Wälgu herra ja naeratus lehwis ta näost üle; "tema on aga alles wäike, kellele weel nii mõnigi asi andeks antakse, mille eest suur poiss karistust saaks. Saab ka kord ju sinu wanuseks, küll ta siis ka naermise lõpetab."

Mina olen sulle nüüd seletanud, mis üks tubli, sõnakuulelik koolipoiss tegema peab ja kuida ta koolis enmast üles peab pidama. Nüüd räägime kirjufust.

Astud sa pühapäewal kirjufusse, siis pea ifka meeles, et Jumala kojas oled. Ara aja oma sõpradega juttu, ära wahi uudishimu-

likult ringi, waid kuula tähele pannes, mis õpetaja räägib.

Õna õpetajat pead sa auustama ja armastama. Iseäranis usuõpetuse tunni ajal pead sa tähelepanelik olema, nii et sulle kõik ilusasti meelde jääb. Ust, mu armas laps, on kõige inimliku elu ja olu alus, tema on see, mis inimesi kindlamini finni kitib, kui kõik muu. Ilma usuta kaotaks inimesesugu kõik kõlblise toe. Uulitsal tereta õpetajat alati auukartlikult.

On sul õpetajale või kooliõpetajale midagi ütelda, või saadetakse sind tema juurde, tema korterisse, siis koputa ilusasti uste pihta. On „sisse!“ hüütud, siis wõta kübar päält maha, astu sõbralikult teretades tuppa ja jää uste juurde seisma, kuni sind lähemale kutsutakse või rääkida kästakse. Oled kõik ära rääkinud, siis jäta Sumalaga ja lahku, aegamööda, ilusasti.“

Ma käisin alles eila weel õpetaja juures, isa!“

„Noh, ja?“ küsis Wälgu herra.

„Sa tegin kõik nii, kuda sa ütlesid.“

„Noh, mina lähen ka neil päiwil õpetaja juurde, eks ma siis kuule, kuda ta sinuga rahul on. Näipalju kui mina sind tunnen, loodan ma, et ainult hääd kuulen.“

„Siis saan raamatu küll alles, kui sa õpe-

taja juures oled ära käinud?" küsis Zuhan viivitades.

"Ei," vastas Välgu herra naeratades, "ma lubasin sulle raamatu kodu jõudes kätte anda ja lubamist peab igatiks pidama. Aga üht palun ma, oma koolitööd ei tohi sa lugemise pärast hooletusesse jätta."

"Ei, muidugi mitte, armas isa."

"Noh, ma tahan ise järele vaadata, kas sa ülesanded tehtud on. Veian ma, et kõik korras on, siis tahan ma õhtul ise sind piltide seletuse juures aidata."

"Õdesti, isa?"

"Muidugi Zuhan, ja kui ma näen, et usin oled, pead sa jõuluks minult veel ühe suure jahiraamatu saama!"

"Jutu- ja jahiraamatu?" hüüdis Zuhan wätkuwaile filmil.

"Jah, mis elewandi, lõwi, tiigri jne. jahti-dest räägib."

"Sa selle pean mina saama?"

"Muidugi, kui hästi usin oled ja kõige päält seda teed, mis wiisakad kombes nõuawad."

"Sa ei pea minu üle ial mingisugust kaebust kuulma, armas isa!"

"See on ilus, sest siis saad sa jõuluks lubatud raamatu kindlasti."

"Oh, kuda ma selle üle rõõmustan!"

"Rõõmusta aga, Suhan, ja mõtle, et sõnakuulmine taju, sõnakuulmatus ja toorus aga karistust leiab. Nüüd aga läheme jälle koju; päike on ju looja läinud ja ema ootab meid."

"Kas varsti jälle jalutama tuleme?"

"Ja muidugi."

"Mul oleks midagi paluda, isakene."

"Nimelt?"

"Sa oskad ilusaid jahilugusid jutustada, kas ja ei tahaks —?"

"Sulle midagi jutustada? Muidugi, hää meelega, kui sa sõnakuulelik ja viisakas oled ja nii minule kui emale rõõmu teed, teen ma kõik hää meelega."

"Kas läheme ju homme jalutama, isakene."

"Kui see sulle lõbu teeb, Suhan, jah."

"Ma tänan sind, isakene!"

"See on ilus, nüüd aga läheme koju."

"Läheme isa."



